

Stads- och kommunhistoriska institutets
verksamhetsberättelse för år 2014

www.urbanhistory.su.se

VERKSAMHETSBERÄTTELSE FÖR ÅR 2014

Avtal

Personal

Stads- och kommunhistoriska nämnden

Stads- och kommunhistoriska samfundet

Lokaler

www.urbanhistory.su.se

Professur i Stockholms historia

Urban miljöhistoria

Seminarier, kurser, handledning

Publicering

Konferensrapporter, föredrag mm

Betygsnämnder, sakkunniguppdrag mm

Pågående forskning

Konferenser, symposier, kontaktverksamhet

VERKSAMHETSBERÄTTELSE FÖR ÅR 2014

Avtal

Verksamheten regleras genom avtal, det senaste från 2013, mellan Sveriges Kommuner och Landsting, Stockholms stad och Stockholms universitet. Det innebär bland annat att de tre parterna liksom tidigare finansierar vardera en tredjedel av professuren i stads- och kommunhistoria.

Personal

Föreståndare för institutet och tillika professor i historia, särskilt stads- och kommunhistoria är Lars Nilsson. Professuren är under återbesättning. Den utlystes hösten 2013 och lockade 11 sökanden. Mats Berglund och Nils Fabiansson har varit anställda som forskare och assistenter på deltid under hela året. Eric Båve har arbetat som forskare inom projektet *Krympande städer*. Institutet har vidare köpt tjänster av HB Collegit för bokutgivning och arbeten inom projektet *CyberCity*.

Stads- och kommunhistoriska nämnden

Stads- och kommunhistoriska nämnden består av följande ledamöter.

Valda av Sveriges Kommuner och Landsting från och med 2011 är: Margareta Björk (Stockholm), Ingemar Josefsson (Stockholm), BoPer Larsson (SKL) och Patrik Silverudd (Stockholm).

Vald av Stockholms universitet 2014 är professor Bengt Novén (Stockholm).

Valda av Stads- och kommunhistoriska samfundet 2014 är: professor Klas Nyberg (Uppsala) och professor Brita Hermelin (Linköping).

Sekreterare i nämnden är professor Lars Nilsson.

Nämnden har hållit två sammanträden under året, den 25 september respektive den 18 november.

Stads- och kommunhistoriska samfundet

Stads- och kommunhistoriska samfundets årliga möte ägde rum måndagen den 12 maj 2014 i seminarierum Spelbomskan, Aula Magna, Stockholms universitet. Institutets föreståndare rapporterade om institutets verksamhet under det gångna året. Professorerna Brita Hermelin och Klas Nyberg omvaldes som samfundets representanter i Stadshistoriska nämnden. Tema för årets möte var *Stockholms tillväxt*. Föredrag kring olika aspekter på Stockholms nutida utveckling hölls av Richard Murray, Lena Steffner, Ola Andersson, Stephan Barthel och Lars Nilsson.

Lokaler

Enligt avtalet är det Stockholms universitet som har att förse institutet med för verksamheten erforderliga lokaler. Sedan våren 2005 finns institutet på plan 8 i hus D. Den stadshistoriska miljön där tidigare etablerat har dock under senare tid inskränkts av historiska institutionen.

WWW.urbanhistory.su.se

Mats Berglund är institutets webbmaster och Internetadressen är: >www.urbanhistory.su.se<. På hemsidan ges allmän information om institutet på flera språk, pågående forskning, kommande konferenser, kurser etc. Hemsidan innehåller vidare *CyberCity – Svenska städer på nätet*, som förmedlar historisk information kring varje enskild svensk stad liksom för stadsväsendet i dess helhet. Det är uppgifter som: korthistorik, folkmängdsutveckling genom tiderna, födelsetal, dödstal och omflyttningsresultat, kommunala valresultat från 1919 och framåt, näringsstruktur över tid samt ett urval av litteratur. Vår förra Revy över stads- och kommunhistoria publiceras nu på detta digitala sätt. Under rubriken *Kommunerna 1955* presenteras ett rikt bildmaterial från flertalet svenska landskommuner kring mitten av 1950-talet. På hemsidan finns också tre andra digitala produkter, nämligen *Stockholms tidskikare*, *Stockholm under 750 år: ett bildspel* och *Tyska stilen*. För den tekniska produktionen svarar Tom Silvennoinen vid HB Collegit förutom Mats Berglund.

CyberCity har genom åren stötts av: KSL, (Kommunförbundet Stockholms Län), Johnsonstiftelsen, EU:s program Culture 2000, Stiftelsen Åke Kromnows Jubileumsfond, Stiftelsen Riksarkivarien Ingvar Anderssons fond och Stiftelsen Längmanska kulturfonden.

Professur i Stockholms historia

Professuren innehas sedan hösten 2013 av Marko Lamberg. Han har tillsammans med Anna Götlind initierat ett projekt kring *De tillfälliga stockholmarna*. Flera seminarier på det temat har hållits under året. Lamberg har ansvarat för, föreläst och examinerat på den äldre delen av kursen *Stockholms historia* (15 högskolepoäng). Vidare har haft ansvar för den högre seminarieverksamheten vid historiska institutionen samt handledning av doktorander och masterstudenter.

Urban miljöhistoria

Efter att Stephan Barthels anställning vid historiska institutionen upphört har han återbördats till Stockholm Resilience Centre.

Seminarier, kurser, handledning

Urbanhistoriska seminariet

Seminariet träffas ungefär en gång per månad under terminstid. Forskare från olika discipliner inbjuds för att presentera pågående forskning eller nyutkomna böcker. Under våren gästades seminariet av Cui Honghzi (gästforskare från Peking), Karin Ågren (ekonomisk-historia, Uppsala) och Per Pettersson Lidbom (nationalekonomi, Stockholms universitet). Under hösten har vi provat frukostseminarier med start klockan nio och två inbjudna gäster per tillfälle. Bland de som medverkat finns: David Garrioch (Monash University, Australien), Nastasha Wall (Teesside University, Middlesbrough), Ylva Sjöstrand (ekonomisk-historia, Stockholm) och Torbjörn Nilsson (Södertörns högskola).

Stadshistoriska doktorander

Det finns fyra doktorander med stads- och kommunhistorisk inriktning, varav en har doktorandtjänst. Professor Lars Nilsson handleder tillsammans med Marko Lamberg, Mats Hallenberg och Håkan Forsell.

Övrig undervisning, handledning med mera

Lars Nilsson ansvarade och examinerade tillsammans med Marko Lamberg under vårterminen för kursen Stockholms historia genom tiderna, som följdes av ett 70-tal studenter. Kursen ligger på grundnivå, ges i halvfart på kvällstid och riktar sig i första hand till en intresserad allmänhet med universitetsbehörighet. Nilsson och Lamberg höll var sin föreläsning på den kursen.

Publicering

Artiklar och böcker från 2014:

- Lars Nilsson, ”Stockholmarnas sammansättning”, *100 år i Stockholm: Staden och Stockholms-Gillet 1914-2014*, Stockholms-Gillet, Stockholm 2014, s. 10-24.
- Lars Nilsson, ”The Spatial Development of Stockholm, 1860-2010”, Michel Pauly & Martin Scheutz, *Cities and their Spaces: Concepts and their use in Europe*, Böhlau Verlag 2014, p 289-304.
- Lars Nilsson, ”Lokalhistoria i Sverige: förr, nu och i framtiden”, *Lokalhistorie – fortid, nutid og framtid*, Christian R Jansen (red.), Kjemsfonden 2014, s. 4-23.

Konferensrapporter, föredrag mm

- Lars Nilsson, Stockholm industrialiseras och avindustrialiseras, föreläsning på kursen Stockholms historia, 1 april 2013
- Lars Nilsson, Krympande orter, föredrag på Stadshistorisk dag i Fagersta 3 april
- Lars Nilsson, Local reactions to municipal reforms: Sweden 1862-1971, European Social Science History Conference, Wien 26 april
- Lars Nilsson, Urbaniseringens långa vågor, föredrag på Svenska Historiedagarna i Stockholm 9 maj
- Lars Nilsson, Svensk stadsutveckling efter 1970, föredrag på Svenska Historiedagarna i Stockholm 10 maj
- Lars Nilsson, Stockholms industrialisering, föredrag hos Ariem, Stockholm, 19 maj
- Lars Nilsson, Growing and Shrinking Cities, föredrag vid EAUH:s konferens i Lissabon 3-6 september
- Lars Nilsson, Kommunal självstyrelse 1863-2013, föredrag hos Konsthögskolan, 10 oktober
- Lars Nilsson, Aktuell forskning och samarbeten, föredrag på Stadshistorisk dag i Stockholm 5 november
- Lars Nilsson, Post-industrial Swedish urban development, föredrag på konferensen On the Edge, Stockholm stadsmuseum 15-16 december

Betygsnämnder, sakkunniguppdrag mm

Lars Nilsson har under året haft följande uppdrag som sakkunnig:

- Granskare av Anders Blomqvists avhandlingsmanuskript *Economic Nationalizing in the Ethnic Borderland, Szatmár/Satu Mare, 1867-1944*
- Permanent sakkunnig åt European Science Foundation

Mats Berglund är svensk representant i ledningsgruppen (styrelsen) för European Association for Urban History. Han har under året utsett till dess kassör. Lars Nilsson och Håkan Forsell representerar Sverige i La Commission Internationale pour l'Histoire des Villes. Forsell har under året valts in som ny svensk medlem efter Sven Lilja. Vidare är Nilsson medlem av styrelsen för Centrum för Maritima Studier och medlem av tätortsgruppen i Stockholms läns hembygdsförbund samt sakkunnig åt förlaget Stockholmia.

Pågående forskning

Institutet

Lars Nilsson har under året färdigställt flera artiklar för svensk och internationell publicering. Han har också utarbetat konferensbidrag och föredrag i ämnen kring svensk, nordisk och europeisk stadsutveckling, särskilt efter 1950. Projektet Krympande städer har drivits vidare. Mats Berglund har fått forskningsmedel för ett projekt kring tjänstefolkets livsvillkor i Stockholm under tidigmodern tid. Urbana proteströrelser samt städers matförsörjning har varit andra teman i Berglunds forskning. Vidare pågår arbete med en lärobok om de svenska städernas historia genom tiderna.

Doktorander

Aktuella avhandlingsämnen:

- Linus Bellander, Stadens gränser: Inkorporeringars betydelse i urbaniseringsprocessen
- Dan Johansson, Skeppsgården i Stockholm: Varvet, staden och kronan under svensk stormaktstid
- Per Gunnar Sidén, Sveriges urbanisering 1200-1611
- Anders Sjöbrandt, Att riva eller inte riva mer? Fyra berättelser om omdaning av Stockholm under 1950- och 60-talen

CyberCity – Svenska städer på nätet

CyberCity är ett projekt med syfte att tillhandahålla information om varje enskild svensk stad på Internet liksom för stadsväsendet i dess helhet. Här ingår uppgifter som korthistorik, bebyggelsehistorik, folkmängd, näringsliv, födelsetal, dödstal, omflyttningar, valresultat, ett urval av litteratur med mera. Projektet har genom åren stötts av KSL (Kommunförbundet Stockholms län), Johnsonstiftelsen, EU Culture 2000, Stiftelsen Åke Kromnows Jubileumsfond, Stiftelsen Riksarkivarien Ingvar Anderssons samt Stiftelsen Längmanska kulturfonden. För registrering, redigering och koordinering av alla dataset samt design av presentationen svarar institutets egna assistenter tillsammans med HB Collegit. Under senare år har CyberCity kompletterats med "Kommunerna 1955" som är ett omfattande bildmaterial över svenska landskommuner vid mitten av 1950-talet. Andra nytillkommande serier är "Kommunernas finanser" respektive "Kommunala val" 1863-2013. I övrigt har vi fortsatt med uppdateringar och kompletteringar av befintliga serier.

Krympande städer

Städer och kommuner med minskande befolkning är ett område som institutet uppmärksammat i flera sammanhang under senare tid. Under året har Eric Båve för institutets räkning tillsammans med Lars Nilsson fortsatt arbetet med en studie över utveckling i Avesta och Söderhamns kommuner. Båves forskning har delvis finansierats som nystartsjobb genom arbetsförmedlingen i Västerås. Tillsammans med Fagersta kommun ordnade vi den 3 april en stadshistorisk dag i Fagersta kring krympande kommuner.

Lärobok om svensk stadshistoria

Ett särskilt projekt har startats med syfte att ta fram en lärobok om de svenska städernas utveckling genom tiderna. Boken är tänkt för universitetens grundutbildning och skall vara relativt kortfattad. I fyra kronologiska block skall urbaniseringsförloppet, näringslivet, sociala förhållanden, kulturen, stadslandskapet och politiken skildras. Författare är: Per-Gunnar Sidén, Mats Berglund, Håkan Forsell och Lars Nilsson.

Konferenser, symposier, kontaktverksamhet

Stadshistoriska dagar

Årets möte med Stadshistoriska samfundet ägde rum den 12 maj i seminarierum Spelbomskan, Aula Magna, Stockholms universitet. Temat var *Stockholms tillväxt* med föredrag av Richard Murray, Lena Steffner, Ola Andersson, Stephan Barthel och Lars Nilsson.

Stadshistoriska dagar har dessutom ordnats den 3 april respektive 5 november. Seminariet den 3 april ägde rum i samarbete med Fagersta kommun på Brukshotellet i Fagersta och ägnades åt krympande kommuner. Lars Nilsson och Eric Båve bidrog med föredrag tillsammans med Ulrika Nilsson från Länsstyrelsen i Västmanlands län.

Den 5 november diskuterades samarbeten och aktuell forskning. Medverkade gjorde Marjaana Niemi (Tammerfors universitet), Mikkel Thelle (Center för dansk byhistorie, Århus), Roger Johansson (Malmö högskola), Marko Lamberg och Lars Nilsson. Mötet ägde rum i seminarierum Polstjärnan i Aula Magna, Stockholms universitet.

Internationella, nordiska och inhemska konferenser mm

Ur kalendariet kan bl.a. följande noteras:

- 3 april, Stadshistorisk dag om Krympande orter i Fagersta
- 24-26 april, European Social Science History Conference i Wien, session Managing the City
- 8-10 maj, Svenska Historiedagarna, Stockholm, sessioner Tid och mängd samt Urbaniseringens långa linjer
- 12 maj, Stadshistoriska samfundets årliga möte
- 19 maj, Föredrag hos Ariem, Stockholm
- 24 juni, Besök av Mikkel Thelle, Dansk Center för byhistorie, Århus
- 3-6 september, European Association for Urban History, Lissabon
- 25 september, Sammanträde med Stadshistoriska nämnden
- 3-4 oktober, International Commission for the History of Towns, Clermont-Ferrand
- 10 oktober, Föreläsning om kommunal utveckling på Konsthögskolan
- 5 november, Stadshistorisk dag om Stadshistoriska samarbeten och kommande utmaningar
- 18 november, Sammanträde med Stadshistoriska nämnden
- 15-16 december, Konferens Stockholms stadsmuseum, Stadens gränser / On the Edge,

Internationella stadshistoriska kommissionen

Sverige representeras i La Commission Internationale pour l'Histoire des Villes av Lars Nilsson och Håkan Forsell. Forsell har valts in som ny svensk representant efter Sven Lilja.

Nilsson deltog i kommissionens årliga konferens, som denna gång hölls i Clermont-Ferrand 3-4 oktober 2014. Kommissionen ansvarar för en session om Stadens rum (Urban Space) på världshistorikerkongressen i Jinan i augusti 2015 med Lars Nilsson som en av de föreslagna deltagarna. Nätverket skall därutöver mötas i Zürich i början av september.

European Association for Urban History

Associationen anordnar internationella konferenser vartannat år. Den tolfte konferensen hölls i Lissabon 3-6 september 2014. Mats Berglund ansvarade tillsammans med Annika Björklund för sessionen "Feeding the City: Urban Agriculture and Food Trade". Lars Nilsson medverkade med föredrag i sessionen "The Role of Green Space in Growing and Shrinking Cities" organiserad av Stephan Barthel.

Mats Berglund är svensk representant i styrelsen för associationen, och utsågs i Lissabon till kassör. Associationens nästa konferens äger rum i Helsingfors 2016 och därefter i Rom 2018.

European Social Science History, Wien 2014

Konferenser i denna serie anordnas vartannat år och denna gång i Wien 23-26 april 2014. Lars Nilsson medverkade med föredraget "Local reactions to municipal reforms, Sweden 1862-1971" på sessionen Managing the City.

Large Parks in Large Cities

Med anledning av Nationalstadsparkens tjugoåriga existens planeras en internationell konferens om stora parker att hållas på Naturhistoriska riksmuseet i Stockholm i början av september 2015. Projektet stöts av en lång rad institutioner och organisationer med intressen i parken. Lars Nilsson har deltagit i planeringsarbetet alltsedan starten och ingår i styrgruppen. Anslag har erhållits från Formas och Vitterhetsakademien. Mer information finns på www.largeparks.se.

Nordiska lokalthistoriska seminarier

Stadshistoriska institutet stod 2012 värd för det tolfte nordiska lokalthistoriska seminariet. Temat var: Nordiska lokalsamhällen i möte med globaliseringen 1950-2010. En publikation baserad på föredrag från seminariet är under utarbetande. Nästa seminarium kommer att hållas i Århus 2015 och diskutera Välfärdsstaden.

Stockholms Gillet 100 år

Lars Nilsson medverkade i planeringsarbetet inför Stockholms Gillets 100 års jubileum 2014. Han har bidragit med ett kapitel om Stockholms befolkningsutveckling de senaste hundra åren i den antologi som utgavs till högtidsdagen i april 2014.

Lokalhistorie på vej mot 2040

Lars Nilsson har varit svensk skribent i den antologi om skandinavisk och tysk lokalhistoria som under året utgivits utgavs av danska Kjemsfonden.

Gästforskare

Cui Hongzhi från Chienese Academy of Social Science var gästforskare vid institutet under februari och mars. Han presenterade sina forskningar på det urbanhistoriska seminariet. I början av hösten gästades vi av David Garrioch från Monash University (Australien) och Nastasha Wall, Teesside University (Storbritannien). Båda två medverkade med föredrag på urbanhistoriska seminariet.

STADS- OCH KOMMUNHISTORISKA INSTITUTET

Besöksadress:

Föreståndare

Professor Lars Nilsson, rum D 803, Historiska institutionen, Stockholms universitet

Telefon 08-163394

Fax: 08-167548

lars.nilsson@historia.su.se

Assistenter

Fil kand Nils Fabiansson, rum D 812, Stockholms universitet

nils.fabiansson@historia.su.se

Fil dr Mats Berglund, rum D 808, Stockholms universitet

mats.berglund@historia.su.se

Övriga medarbetare:

Dan Johansson, rum D812 Stockholms universitet

dan.johansson@historia.su.se

Eric Båve, rum D821, Stockholms universitet

eric.bave@gmail.com

Postadress: Historiska institutionen, Stockholms universitet, 106 91 Stockholm

Hemsidaadress: www.urbanhistory.su.se

